



# 365 vehichels mintga di igl unviern sul Lucmagn

Il Pass Lucmagn ei frequentaus bein igl unviern, surtut da personas che vivan el Tessin ed el Grischun. Sco transit – sco quei ch'ins ha temiu a sias uras – vegn el strusch nezegiaus. Quei resorta dalla retscherca fatga sin via ils onns 2011 entochen 2022.



**La presidenta dil Cussegl grond dil Tessin Gina La Mantia ed il president dalla Pro Lucmagn, Martin Candinas.**

FOTO HANS HUONDER



HANS HUONDER/FMR

La statistica ch'ei vegnida presentada il venderdis sera alla radunonza dalla Pro Lucmagn a S. Maria muossa che rodund 80 % dils viagiants sul pass igl unviern habiteschan el Tessin ni el Grischun. Quei ei in clar mussament ch'il pass survescha en emprema lingua alla populaziun ed als hosps da vacanzas dalla Val Blenio e dalla Surselva. Rodund in tschunavel dils viagiants derivan dalla Svizra ni digl exteriur.

### Biars vegnan per far sport

Interessantas indicaziuns dat ei era davart la finamira dils viadis digl unviern sur il pass. «Bie-bein ina tiarza da quellas e quels che derivan dil sid fan quei pervia dil sport sin neiv en Surselva. En direcziun sid va la glied surtut per far visetas privatas», constateschan *Nora Zürcher-Gasser* e *Fabrizio Conceprio* dalla cumissiun tecnica. S'augmentai fetg ils davos onns ein ils viadis da glied per motivs da fatschenta. Ina reducziun ha ei dau tier Talians: La cumpart dils autos cun numeras talianas ei sereducida da siat pertschien (2002 – 2011) sin treis pertschien (2011 – 2022). «Damai che la retscherca ei vegnida fatga mo entgins dis duront mintga unviern, ein ils resultats relativs», di *Nora Zürcher-Gasser*. Medemamein eis ei pusseivel che bein enqual viagiont ei serendius sur il pass la damaun baul e la sera tard cura che las persunas dalla retscherca eran aunc buca en funcziun. Tuttina porscha la retscherca bunas indicaziuns davart las frequenzas: «Ils davos diesch onns ein ellas carschidas per in pertschien. En media passan 365 vehichels mintga di il pass igl unviern.»

### Dus gronds projects

Dapresent vegn la gallaria dil nord dil Scopì prolunghida. Sco quei ch'il president dalla Pro Lucmagn, *Martin Candinas*, ha communicau il venderdis sera alla radunonza, duess quella vegnir finida l'auter onn: «Lu daventa la via dil pass aunc pli segira ed en media vegnin nus a saver tener aviert el aunc pli ditg ch'entochen dacheu.» Cun desideri spetgan ils representants dalla Pro Lucmagn sin mesiras per la segirtad da-

vart dil sid. «El contuorn d'Acquacalda duess ei dar petgas per siglientar lavinas e mesiras forestalas», di *Martin Candinas*. Tut en tut setratta ei d'in project cun cuosts da rodund diesch milliuns francs. Medemamein sestenta la Pro Lucmagn d'introducì in traffic public sul Lucmagn igl unviern: «Nus essan en contact culs cantuns e sche tut va bein, duess quei esser

## «El colligia era duas culturas – dus lungatgs – e bia tradiziun per exempel dil commerci.»

Gina La Mantia,  
 presidenta Cussegl grond dil Tessin

pusseivel igl unviern 2023/24.». En discussiun ei ina lingua da bus da Mustér entochen Olivone ni eventualmein Biasca. La fiasta pil giubileum da 20 onns dalla Pro Lucmagn che havess giu liug avon dus onns vegn arranschada ils 5 d'uost 2023 sil hospezi da S. Maria. Duas ga ha quella fiasta stuiu vegnir spustada pervia dalla pandemia.

### Novs funcziunaris

*Tini Flepp* da Mustér ed *Elio Solari* d'Olivone ein seretratgs sco substituents dils responsabels pil menaschi d'unviern al Pass Lucmagn. Omisdu ein stai biars onns en survetsch e han contribuì alla segirtad cun lur experientscha denter auter en fatgs da lavinas. Niev substitud dad *Otti Flepp* dalla vart sursilvana ei il forester communal da Medel *Andreas Stucki*. Dalla vart dil sid vegn *Filippo Genucchi da Castro* substituì igl avegnir dad *Oddvar Bassi* d'Olivone, in um ch'ei medemamein engascha el forestalesser.

Il Pass Lucmagn ei staus aviarts igl unviern vargau 170 dis. Sulettamein treis dis ha el stuiu vegnir serraus per motivs da segirtad. Grazia alla pauca neiv ei il survetsch d'unviern staus favoreivels en cumparegliaziun culs onns avon. Quel ha custau 545 000 francs, rodund 80 000 francs sut la media dils davos 22 onns.



## «In sa adina migliurar la collaboraziun»

Hosp prominent alla radunonza generala dalla Pro Lucmagn ei la presidenta dil Cussegl grond dil Tessin, Gina La Mantia, stada. Ella ha buca mo purtau ils salids dil parlament cantunal, mobein era presentau sia vesta persunala dil pass: «Per mei eis el in liug da cletg cun ina cuntrada extraordinaria.»

HANS HUONDER/FMR

Cura ch'ins hagi presentau oriundamein l'idea da tener aviert il pass igl unviern, hagi ella giu miserias, di *Gina La Mantia*: «Jeu havevel tema ch'il pass vegni nezegiaus pil transit, mo sco igl ei allura semussau, ei quei buca il cass.» Il Pass Lucmagn hagi ina liunga historia seigi pertuccont traversala alpina duront biars tschentaners ni era ils plans per ina viafier: «El colligia denton era duas culturas – dus lungatgs – e bia tradiziun per exempel dil commerci.»

### Ils barcuns sesarvan

Dapi 22 onns onns ei il Pass Lucmagn era aviarts igl unviern. La finamira principala dils iniziants ei stada quella da dar novs impuls all'economia, en special quella dil turissem. La Val Blenio ch'ei onz pli isolada dil turissem che la Surselva ei buca semidada da num en quels onns. Il cuntrari: bein enqual menaschi surtut da hotellaria ha serrau l'escha ed ils barcuns. Tonaton vesa la presidenta dil Cussegl grond dil Tessin, Gina La Mantia che habitescha ad Olivone, entgins radis al firmament: «Suentier che nus havein realisau il center da sport a Campra essan nus uss era vid in project polisportiv cun differenta purschida ad Olivone. Medemamein ha ei puspei dau moviment positiv el project dalla terma ad Acquarossa.» Ella menziunescha era il hotel Arcobaleno ad Olivone ch'ei vegnius sanaus cumpleinamein.

### «La Val Blenio ei fetg biala»

En connex cull'avertura d'unviern dil Pass Lucmagn menziunescha ella denton era la pussevividad dils affons dalla Val Blenio da saver frequentar il gimnasi dalla claustra a Mustér. «Quei ei secapescha ina grondiusa causa. Mes affons ein carschi, mo sch'els fussen en quella vegliadetgna fagess jeu medemamein ponderaziuns concretas da tarmetter els ella scola media a Mustér», di la socialdemocrata ch'ei carschida si ad Emmenbrücke el cantun Lucerna e che viva dapi 30 onns ad Olivone. La pli aulta Tessinesa digl onn 2022/23 constatescha denton era che pli e pli bia casas veglias ein oz puspei habitadas: «Quei po esser in effect dalla pandemia. La gliued ha fatg persenn che la Val Blenio ei fetg biala.»

### Nezegiar vicendeivlamein la purschida

Gina La Mantia vesa il Pass Lucmagn surtut pil diever local: «Igl ei ina caschun da serender en cuort temps en l'autra val, era per gliued che fa vacanzas d'ina vart ni l'autra dil pass.» La purschida – per exempel da products da menaschis purils ni da mistregn ed artisanadi – ei interessanta ton ella Val Blenio sco en Surselva. Ch'ils contacts economicos ein vegni intensivai ils davos onns muossa la retschera che la Pro Lucmagn ha fatg ils davos rodund diesch onns tiels viaggiants silla via dil pass. «Naturalmein ch'ei dat adina pussevividads da migliurar la collaboraziun, era el cass dil Lucmagn. Impurtont ei ch'ils contacts seigien avon maun e vegnien manteni», di Gina La Mantia.